З НОВИМ РОКОМ! З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

Єднаймося в Просвіті!

Галицька Просвіта

Є на світі ймена,
Що становлять епохи і ери:
Хай же вічно народам сія
Українська епоха Бандери!

Леонід ПОЛТАВА

№ 52 (363)
29 грудня 2011 р.

Тижневик "Галицька Просвіта" * Засновник – Івано-Франківське ОО ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка * Свідоцтво – ІФ № 521 від 15.06.2004 р. * Шеф-редактор – Степан Волковецький * Гол. редактор – Богдан Вівчар * Літературний редактор – Ірина Шумада * Верстка – Марія Дзебчук * Набір – Наталія Дяченко * Друк – КП фірма "ЛІК" * Тираж – 2000 примірників * Замовлення – № 1049 * Наша адреса: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. М. Грушевського,18 * тел. (0342) 75-05-86, * тел./факс (03422) 2-38-67 * e-mail: oblasna-prosvita@ukr.net * http://uaprosvita.if.ua/ * Наші реквізити: Р/р 2600630015124 в Укрсоцбанку МФО 336019, код 04929075. * За зміст та достовірність інформації у рекламі відповідальність несе рекламодавець * Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій і подає матеріали для дискусії * За точність викладених фактів відповідальність несе автор * Редакція застерігає за собою право редаґувати і скорочувати матеріали * Листування з читачами – тільки на сторінках газети

ШАНОВНІ КРАЯНИ! ДОРОГІ ПРОСВІТЯНИ!

Відходить в минуле 2011 рік. Він увійде в історію, як рік певних здобутків, а більше, гадаю, як рік упущених можливостей (європейська перспектива) і звуження наших свобод, посилення тоталітарних та антиукраїнських тенденцій. На жаль, в Україні менше стало українського. Це не може залишати байдужим нікого.

Просвітянська ідея як найуспішніший соціально-політичний проект в історії України стає все більш потрібною в суспільстві. Розуміння того, що лише на основі національної ідеї, українських традицій в духовній, матеріальній та державній сферах можна побудувати успішну державу, домагається «Просвіта».

Вірю, що таке усвідомлення неминуче. Але воно приходить не само собою, а в боротьбі з загрозами антиукраїнства, політичної продажності, особистого та групового егоїзму.

Тому варто завжди пам'ятати, що ми – сильний і талановитий народ, який, об'єднавшись навколо національних українських цінностей, може організувати успішне державне життя й побудувати процвітаючу Україну.

Непрості випробування, які стоять перед нами в 2012 році, вимагатимуть нашої праці й високої громадянської свідомості. Тільки спільними зусиллями ми подолаємо загрози, тільки разом досягнемо високої мети – утвердження у власному домі «своєї правди» – наших українських та європейських цінностей, станемо в один ряд із процвітаючими націями світу.

Шановні друзі! Сердечно вітаю вас з Новим 2012 роком, з Різдвом Христовим – святом, яке для нас має особливий зміст.

Нехай новий рік буде щасливим, успішним для кожного з нас і всієї України, а Різдвяні свята, зігріті спільною думкою, молитвою і колядою, додадуть нам упевненості й віри в наше майбутнє.

Нехай ці свята увійдуть у ваші домівки з миром, радістю і Божою благодаттю.

Христос народився! Славімо Його!

Голова ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка
Степан ВОЛКОВЕЦЬКИЙ

НОВОРІЧНЕ

З новим роком, браття милі,
В новім щастю, в новій силі
Радісно вітаю вас
І бажаю, щоб в здоров'ю,
В мирі, з братньою любов'ю
Відтепер ішов вам час.
І бажаю, щоб трудяще
Те життя вам якнайкраще
Без біди минало всім,
Щоб думками ви міцніли,
Багатіли, не бідніли,
Щоб веселий був ваш дім.
І бажаю, щоб ми згідно,
Сміло, свідомо, свобідно
Йшли до спільної мети:
В своїй хаті жить по-своєму,
Не корится нікому,
Лад найкращий завести.
Сим бажанням вас вітаю
І по давньому звичаю
Повну чарку догори!
Щирій праці Бог поможе.
Дай нам Боже все, що гоже!
Що не гоже – чорт бери!

Іван ФРАНКО

НАПУТНЄ СЛОВО В ДОРОГУ

До схід сонця встало наше Товариство,
Щоб порятувати України долю,
Кобзаревим словом калиново-чистим
Засіває нині просвітянське поле.

– Сійся і родися! – сіє Товариство,
В благодатний час доброті зростати,
Падає на землю малиновим листом,
Пеленає зерна, як дбайлива мати.

– Відродись піснями! – просить Товариство.
Заплітай віночком доброчинне слово
І, як оберегу, мамине намисто
Подаруй сьогодні солов'їній мові.

– Пам'ятай минуле! – просить Товариство,
У саду вишневім – батькова криниця.
Освятіть у церкві з неї воду чисту.
Окропіть, як завше, мамину світлицю.

До схід сонця встанем разом з Товариством,
У долонях наших України доля,
Кобзаревим словом калиново-чистим
Нас благословила наша ненька ВОЛЯ.

Марія ЗВОНКОВСЬКА,
м. Калуш

Вшанування

За традицією, 1 січня у родинному селі сім'ї Бандерів Старому Угринові на Калущині відбудеться пам'ятне народне віче й поминальна панахида. А в Івано-Франківську – хода громадськості з Вічевого майдану до пам'ятника Степанові Бандері на Європейській площі, де о 14.30 відбудуться урочистості з нагоди 103-ої річниці Провідника ОУН.

ПОСТАТІ

ЗГИНУТИ або ЖИТТЯ ЗДОБУТИ...

1 січня – українці вшановують пам'ять провідника нації Степана Бандери. У день його народження.

Він – із покоління, гартованого на ідеї і чині творення Української держави у двадцяті роки минулого століття, вихованого й одухотвореного «Просвітою» і Церквою. Тому став він символом і прапором епохи, бо в історії кожної нації є особистості, навколо яких об'єднується народ у найбільш доленосні моменти своєї історії, оскільки їхній розум, сила духу й віра в перемогу запалюють до боротьби.

З іменем Степана Бандери невід'ємно зв'язаний й один із найгероїчніших періодів боротьби українського народу за свою незалежність у середині XX століття. Щоправда, ми знаємо Степана Бандеру як незламного й відважного борця за волю України. Та нині нам важливо звертатись до його теоретичної спадщини. Степан Бандера думав великими історичними категоріями державного мужа. Важливість його думок, висловлених майже півстоліття тому, залишаються актуальними й сьогодні для розбудови української державності.

Він був серед тих українських політиків, які вважали, що Україна повинна власними силами, не сподіваючись на чиюсь милість, не будучи слухняним знаряддям у чужих руках виборювати незалежність. Провідник слушно вважав, що український народ зможе добитися самостійної держави тільки шляхом боротьби й праці. На його думку, як звільнення, так і захист самостійності України може опиратися лише на власні українські сили, на власну боротьбу і постійну готовність до самозахисту.

А хіба не актуальними є думки Степана Бандери про те, що Ідея, Кадри та Дія – це три елементи, які повинні супроводжувати процес державотворення. Виховуючись в родині греко-католицького духовенства, Степан Бандера у своїх творах постійно підкреслював, що Бог і Україна дають віру в перемогу й силу витримати терпіння, муки й лихоліття, а якщо треба, то й мужньо прийняти смерть. Бо для нього ідея і чин були нерозривними. Як важливо, щоб нинішні політики могли це усвідомити, як він.

У нинішньому числі часопису ми друкуємо витяги зі щоденника дочки Провідника Лесі, як цьогоріч пішла з життя. Їх варто прочитати.

Теодор ДРОВНИЧ
(Чит. стор. 3)

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД

Отче Предвічний,
Небесний Ісусе, Сину Божий,
Святий Душе,
Діво Маріє,
всі Небесні Сили,
гляньте ласкаво на нас,
багатостраждальний український народ!
Дайте нам у безмірній вашій милості
дар мудрості, дар єдності, дар любові.
Нехай навічно згинуть розбрат
і ненависть з-поміж нас,
нехай зникне темрява злоби і гніву.
Нехай згинуть всі демони п'янства,
наркоманії, розпусти. Нехай пропаде
гординя, нехай розвіється, як дим, усяке зло,
щоб ми, вами з'єднані, єдиним серцем
і єдиними устами прославляли й оспівували
пресвяте й величне Ім'я Отця, і Сина,
і Святого Духа.
Амінь.
Молімся щодня.

АГІЙ!

«ДУХОВНЕ» ОЛІВ'Є

Олів'є по-українськи давно вже й не олів'є. Тобто воно таке ж не олів'є, як шампанське не шампанське і коньяк насправді бренді, бо все назване є французьким, а наше – запозичене.

Здається, і вся наша новорічна телепрограма на відсотків 60–70 запозичена. У сусідів.

Добре, якби у поляків, чехів, словаків, то був би такий собі салат європейський. Ще краще, якби був наш питомо український салат, скажімо, з «кропиви», «сала», «черешень на городі». Так ні, у нас буде салат «олів'є» для совків від щиросердечних росіян.

Нас цьогоріч годуватимуть тим самим прокислим, минулорічного чи позаминулорічного приготування на російській кухні. Майонез теж в салаті не найкращої якості. І щоб уже зовсім не пошкодило нам цим «олів'єм», або, як кажуть в богородчанських селах, «майонезом», необхідно випити добрий гранчак самогону і на п'яну голову вже карати себе новорічними олів'є-програмами.

А ще краще не споживати отой абияк приготовлений телепродукт, а вийти в новорічну ніч на свіже повітря й привітати один одного з Новим 2012 роком.

P. S. Коли вже цей текст написався, я випадково глянув на програму одного з телеканалів (деякі канали, як каналізація – прориває і несе бруд) і прочитав, що в суботу 31 грудня телепередача «олів'є-шоу». А що я казав...

Василь БАБІЙ

ЩО НА СЕРЦІ БУЛО…

ІЗ РОДИНИ БАНДЕРІВ

ГІДНА СВОГО БАТЬКА…

Такою була дочка Степана Бандери – Леся. Цього року вона несподівано пішла з життя. Але залишила по собі спогади – добре слово про свого великого батька.

Степан Бандера з дітьми

Леся народилася в Німеччині майже 64 роки тому, 27 серпня 1947 року. Їй було дванадцять років, коли батько Степан помер з підступних рук кремлівського аґента в 1959-му. Тільки після батькові смерті молоденька Леся довідалася, яке в неї справжнє прізвище, усвідомила, чия вона донька. Рік після вбивства родина імміґрувала до Канади (в 1960-му). Мама Ярослава з дому Опарівська (1919–1979), старші сестра Наталя (1941–1985) і брат Андрій (1946–1984) та Леся оселилися в Торонто.

Леся вступила й закінчила гімназійні студії в «Humberside Collegiate Institute» 1964 року. З наступного року вчилася в університеті Торонто (до 1968 року), слухала предмети з соціальних та філософічних наук, сучасну історію. Працювала в університетській бібліотеці, а також – в архівах Визвольного фронту. В різні часи працювала в канцелярій Д-ра Миколи Остафійчука в Ошаві, в Українській майстерні художньої кераміки під керівництвом пані Ірини Мороз в Торонто й перекладачем для дослідницького інституту «Україніка».

(Чит. стор. 3)

ЕСЕ

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ РАЙОННОГО ПРОВІДНИКА УПА В. БОДНАРА – КРУКА

ЧАС МИНАЄ І СЕРЦЕ КРАЄ

Яскравими променями сонця догорала золота осінь. Вітер перешіптувався з багряним листям, а перехожі, квапляючись у справах, цього й не помічали. Мелодією минулого літа шелестіло жовтаво-багряне листя під ногами, навіваючи цілком не романтичні думки.

Згадалися поетичні рядки Марка Боєслава:

Старі шляхи поржавіли,
мов струни,
Од крови смілих лицарів святих,
Де бій кипів колись –
лиш жито рунить…
І бандурист з бандурою затих…

Дивлячись удаль – зловила вечірній погляд старенької. Гаптована сорочка, до блиску начищені черевики, посіріле від часу шоколадного кольору пальто. Хто вона тепер? Героїня простої долі? Людина, котра творила велику історію, про яку так довго замовчували? Скоріше не мовчали…

Розтерзана та ще на волі моя Україна! Сльозами безпорадності ти стрічаєш холодні вечори…

Дивилася осінь на всі перипетії, мовила б людським говором, та не в змозі перекричати – поклик розтанув луною в безодні порожніх слів нащадків.

Праведним борцям
вже гімни відспівали,
Тепер кричати і вдаряти
громом на тривогу…

Чи усвідомлюємо, хто ми?

Чи достойні бути українцями?

Осіннім гомоном дзвенять дзвони 70-ої річниці УПА. А що далі, моя Україно? Вистраждана, скроплена кров'ю, зневірена – ти все ж з надією вдивляєшся в своїх дітей?! Тільки в матері серце променить надією…

Заплутався вітер, мов олень,
Між трави пожовклі, сухі.
Було і минуло – ох, доле! –
Гуркочуть десь громи глухі…

Стукотіли колеса по рейках давнини сорок шостого року минулого століття. Пересильні пункти у Львові, Києві, Харкові. Далека дорога по Єнісею на північ, за Полярне коло. Осінь залишалася у рідних землях, протяжно вигукував у небі яструб, наче журливо прощаючись із молодими українцями.

«Невже кінець?» – запитував себе кожен з них. Холод проймав руки, та ще більшим морозом замерзала покалічена душа. Далека дорога на Колиму. Телятники, тюрми, баржі…

Вантажна баржа «Фат'яниха» йшла своїм чорним напрямом. Чи не задалеко?!. Бухта Ваніно зустріла залізним скреготом пароплава «Ф. Дзержинський». В безпорадності нового дня билося гаряче серце української нації. Цвіт України розвіяний вітром, скалічений, та все ж непоступливий до останнього подиху – чекав зловіщого присуду червоного ката.

Без ненависті, без докору, йдучи на Голгофу, згадували свої краї: спів у вишневому гаю соловейка, материну вишиту сорочку, ніжний погляд коханої, не скорене суворе батькове слово. Так хотілося запам'ятати все, адже повернення не чекав ніхто.

Було їх у тюрмах сім тисяч, і всі політичні. Поклали життя на вівтар – заради України. Які ж безконечні ці двадцять п'ять літ! Двадцять п'ять зим, весен, грайливих літніх днів і задумливих осінніх вечорів. Не бачено рідних країв… Розтоптані душі… Замордовані тіла… Випечені скупими сльозами очі, що кожну мить вдивлялися на свою Україну!

Золотогривий кінь
копитом дзвонить
Об небо свіже, чисте, голубе.
Пахуча зелень
в перламутрах тоне…
Хоробрий день
благословить тебе,
Моя Вітчизно…

І день той настав – загудів золотодзвонно. Мирне небо було дарунком над неосяжними просторами вільної України. І так уже двадцять років.

Не поцінувавши ми всього,
Так похапцем зібравшись –
Пафосно кричали…
На п'єдестал виходить знову зло!
А ми спимо?!!

Не бачено ще досі світом білим, щоб мавши золото в руках, ліпити свято із болота! Припорошивши пилом «нових днів» стогін голодомору й мільйони загублених душ… Ми приспали справжню Україну! Правдиву, хоч з терпкуватим присмаком, історію минулого добиваємо залізним батогом, чекаючи невідь чого…

Сивочолий дід з крижаним поглядом синіх стомлених очей ішов, ступаючи по присипаній листям алеї. Він бачив, як руйнується сутність його непростого життя. Щиро звертався до Бога вечірньою молитвою… Ніхто й не помітив сльози, що скотилася по старечій щоці… Краплею впала на святу землю.

І багряно осіннім дощем скропилася вся Україна. Молила мати, почувши пам'ятні слова, за тих нащадків, що, одягнувши мантію Пилата, засуджують дідів своїх. Не рідна їм є мати!

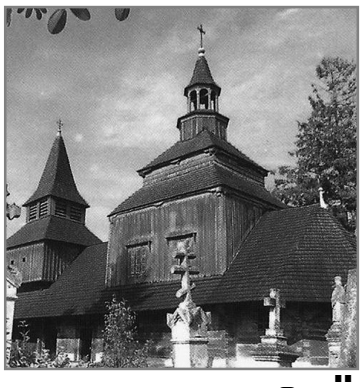
Будь проклятий,
хто катові гімни покірно
Співає під звуки тюремних тортур!
Поете, батьків заповітам
будь вірний!
Ти раб чи Отчизни новий трубадур?

Осінній день згорав у небокраї. Підкрався тихий вечір…

Тобі, Україно, пісні лебедині,
Тобі наше серце, і кров, і життя!
Щоднини й щоночі до Господа лине
Молитва за тебе, Вітчизно свята!

Ольга ТЕРЕШКУН

МИНУЛЕ І СЬОГОДЕННЯ

ЦЕРКВИ В ІСТОРІЇ РОГАТИНА

Науково-практична конференція «Історико-культурні традиції релігійних громад церков Різдва Пресвятої Богородиці та Святого Юра міста Рогатина» відбулася в Рогатині.

З вітальним словом виступили міський голова Рогатина Володимир Гусак, Архієпископ Івано-Франківський та Галицький Іоасаф, представники влади, о. Дмитро Бігун (УГКЦ), о. Іван Сидоренко (УПЦ КП).

За словами В. Гусака, наступний 2012 рік у Рогатині буде проголошений «Роком церков». У місті відзначатимуть 135 років храму Святого Юра (5 травня) та 800 років церкви Різдва Пресвятої Богородиці (21 вересня). Також у червні-липні Інститут археографії здійснюватиме дослідження храмів славного опільського міста.

Архієпископ Івано-Франківський та Галицький Іоасаф відзначив тих, які словом і ділом дбають про збереження сакральних пам'яток. Архієпископськими грамотами відзначили краєзнавця Михайла Воробця та письменника Романа Коритка; книгу «Закон Божий» подарували Лесі Доронюк, Мар'яні Кариш, Надії Синишин, Богданові Яновському; медаллю рівноапостольних Кирила і Методія нагородили Валентину Окрепку, грамотами міської ради й відділу освіти відзначили учнів – переможців краєзнавчих олімпіад.

Н. К.

ТАК ДУМАЮ

ЧОМУ МИ ЛЕБІДЬ, ЩУКА, РАК…

Чому нині в Україні стільки
партій стало?
Колись була КПСС – її вистачало,
Коли ж трісла імперія,
основа розпалась,
Її славна КПСС обломками стала.
Ці обломки большевизму
трудно вже змінити,
Хоч вони з одного тіста,
грані вже побиті.
Нині вони виставляють
вже інші програми,
Але душа большевицька
іншою не стане…

Двадцять років тому ми йшли на схід України, несли національну правду братам, яких морили голодом окупанти, щоб разом вибороти право на будівництво своєї держави.

На початку листопада 1991 року провід Львівської організації Республіканської партії призначив мене представником виборчої комісії у Луганській області й уповноважив здійснювати організаційну та аґітаційну роботу з референдуму і на підтримку кандидата в Президенти Левка Лук'яненка від УРП. Після прибуття до Луганська мене й мого помічника з розповсюдження аґітаційної літератури поселили на 16-му поверсі готелю «Лугань», поряд з офісом Українського Народного Руху, представником якого була Олена Бондаренко з Луганська. Вона працювала на підтримку кандидата в Президенти В. Чорновола. Ми з нею хутко порозумілись, що будемо разом підтримувати одного кандидата в Президенти – В. Чорновола, якого у Луганській області більше знали.

Перша моя зустріч з громадою Луганська відбулася біля універмагу на проспекті Сталінградської битви. Зустріли мене там неоднозначно, лунали поодинокі голоси, що, мовляв, приїхали бандерівці зі Львові і нав'язують їм свій націоналізм. Але тут же біля мене на помості з'явилися три статні молодики. Вони українською мовою з м'яким слобожанським акцентом за мить розвіяли гамір, що вже зчинився був у громаді, яка зібралася навколо мене. Ці мої симпатики попросили громаду, щоб мене вислухала. Я почав російською: кажу, що її добре знаю, бо відбув сімнадцять років Сибіру з родиною як заручник за 18-річного брата, якого замордували енкаведисти на слідстві й засудили посмертно на 10 років таборів із конфіскацією майна, аби мене з мамою і п'ятьох менших заслати в Сибір на загибель. У 1990 році брата (посмертно) й нашу родину реабілітували, але конфісковане майно не повернули.

Говорю далі: так, приїхав зі Львова, з Західної України, там народився на своїй прабатьківській землі, у своєму приватному господарстві, яке мої батьки розбудували своєю кров'ю і потом, там я ніколи не знав, що таке голод. Але у 1944 році сталінський режим замінив нам гітлерівську окупацію своєю, в якій забороняла не тільки приватна власність, щоб зробити з господаря своєї землі покірного раба, навіть без віри в Бога. Народ Західної України добре знав і про жертви голодної смерті наших братів на сході України у 1932–1933 та і 1947 роках. Він не хотів помирати з голоду на своїй землі, тому став на смерть в її обороні.

Після виступу я відчув прихильність людей. Це підтвердила й зустріч з військовими з полку транспортної авіації. Скажімо, полковник Філатов затримав мене до розмови аж на півтори години. Виявилося, що і його діда розкуркулили і згноїли в тайзі. Після зустрічі з офіцерами я був спостерігачем на закритій виборчій дільниці на території летунського полку. А після референдуму й виборів Президента був запрошений на обласне телебачення в Луганську, доповідав про хід виборів на закритій виборчій дільниці, де панувала справжня демократія. Там я не тільки спостерігав, а й вів підрахунок голосів разом зі всіма членами комісії.

За незалежність України тоді проголосувало 85 відсотків військовиків, за Чорновола – 27. За Лук'яненка – 6, а за Кравчука – 56 відсотків – вся комуністична партократія. Вже тоді зродилася думка, що якби не марення про «булаву», то Чорновіл «відчутно дихав би у спину Кравчуку». Та навіть тоді серед дисидентів не було домінанти, яка б об'єднувала їх.

Згадаймо Народний рух України, це була найбільш масова громадсько-політична організація в Україні, яка об'єднала у своїх рядах найбільш активний і національно свідомий елемент українського суспільства. Але його хиба була відчутна з самого початку, бо не був зорієнтований на політичну боротьбу на місцях. Тому були пограбовані колгоспи й заблоковані нові форми господарювання на селі. Це і призвело до того, що нині українська земля, яка традиційно була економічною основою нації, через тотальне розпаювання і масові махінації із продажем землі може стати власністю ворожих українській нації елементів.

Нині можемо сказати, що Руху вже немає, натомість маємо багато партій, які вийшли з НРУ, та народ не відчуває в них потреби, бо не бачить у них свого захисника й виразника своїх інтересів. Тепер діяльність партії зумовлюється інтересами її лідера, а не нації, яку доїдає корупція у всіх площинах життя.

Зрештою, маємо живий приклад у себе. На очах найпатріотичних партій на задвірок міста винесено й поставлено у найбільш спотвореному стані основоположника та послідовника української національної ідеї. На очах усіх партій під сокирою гине природа Карпат, яка призначена Богом не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь української нації. Її перетворюють у капітал, і нікому запитати, для чиєї кишені. Нині народ України перетворюють із джерела партій і влади на їхні знаряддя для маніпуляцій перед виборами.

Шановні політики, схаменіться! Живете на планеті, де точиться вічна боротьба за виживання. Отож пам'ятайте, що партія живе тільки доти, доки бореться за реалізацію інтересів народу.

Степан ПРИЙМА

НОМІНАНТИ

НА ЗДОБУТТЯ СТИПЕНДІЇ ПРЕЗИДЕНТА

Згідно Указу Президента № 929/2011 «Про стипендії Президента України для молодих майстрів народного мистецтва» для підтримки обдарованої молоді й розвитку традиційного народного мистецтва засновано 80 стипендій. Здобувачами стипендії можуть бути громадяни країни віком від 14 до 35 років – майстри народного мистецтва, творчість яких сприяє розвиткові традиційного народного мистецтва на основі досвіду попередніх поколінь. Для учнів професійно-технічних навчальних закладів і студентів вищих шкіл розмір стипендії становить від 600 до 1000 гривень щомісячно впродовж року, а для осіб, які не навчаються, – у розмірі одного прожиткового мінімуму впродовж року для працездатних осіб.

Постановою грудневої колеґії Міністерства культури України висунули 80 кандидатів, з них – 9 представники Прикарпаття. Зокрема, Галина Бенько (художня обробка дерева, с-ще Кути), Людмила Близнюк (художня вишивка, м. Косів), Оксана Василишин (писанкарство, с. Чорний Потік), Микола Грепіняк (художня обробка дерева, с. Річка), Вікторія Зізік (художнє ткацтво, с. Рожнів), Орест Ониськів (художнє литво та обробка металу, м. Косів), Ольга Пожоджук (художня вишивка, с. Космач – Рушір), Михайло Прокоп'юк (художня обробка дерева, с. Яворів), Володимир Яким'юк (художня обробка дерева, м. Косів).

А. Ч.

ЩО НА СЕРЦІ БУЛО…

ІЗ РОДИНИ БАНДЕРІВ

(Закінчення. Поч. на 2 стор.)

Молодою дівчиною в Німеччині була в «Пласті». Належала до Осередку СУМ у Торонто, таборувала на оселях СУМ «Веселка», де 1970 року була писарем, та «Білогорща» в Судбурах. З 1971 по 1975 роки Леся повернулася до Мюнхена, де працювала перекладачем і коректором у редакції газети «Шлях перемоги». Після повернення до Канади закінчила курс із текстового набору в «Shaw College». З 1980 року працювала перекладачем для Комітету людських прав при СКВУ (тоді світова надбудова «вільних українців») під головуванням Христини Ісаїв.

Леся володіла англійською, німецькою та українською мовами, добре знала французьку, іспанську, італійську, російську та португальську. Вона любила малювати, вишивати, плести й писати вірші, які друкувалися в різних виданнях.

Своїу ручні та художні роботи дарувала різним благодійним організаціям, в тому числі Українсько-канадській суспільній службі. Коли Лесине здоров'я погіршилось, жінки з Суспільної служби та з Ліги українок Канади часто її відвідували й допомагали. В останні роки Леся боролася з рядом недуг, в т. ч. хронічною хворобою дихання. Серцева недостатність настала в кінці липня, коли Лесю забрала швидка допомога. 15 серпня спокійно померла в шпиталі Св. Йосифа у Торонто. Попри всі виклики й негаразди у житті, Леся була дуже скромною, водночас життєрадісною людиною, віддана ідеалам свого батька. Лесю поховали на цвинтарі «Parklawn Cemetery» поруч із мамою та братом.

В родинному архіві зберігається листування Лесі з батьком, яке свідчить про безмежну любов дочки та батька. Наприклад, у березні 1955 р., коли Лесі було сім років, вона написала: «Найдорожчий Тату! Мені дуже сумно, що Тебе нема. В хаті дуже порожньо без Тебе. Чого Ти аж так далеко до Ірляндії поїхав? Напиши мені, коли ти приїдеш. Приїдь уже незадовго, бо мені дуже тужно за Тобою. Цілую Тебе щиро, Твоя Леся». Молода Леся не знала, що її справжнє прізвище Бандера – родина жила як Попелі в Мюнхені після війни. Вона не знала, яку посаду насправді займав її батько: згідно з розробленою леґендою, Стефан Попель був журналістом української газети «Український самостійник».

Після підступної смерті батька тринадцятилітня Леся почала вести щоденник, в якому писала про все приємне й наболіле: про першу любов, про кіно, музику, морозиво, збитки на таборі й пригоди молодої дівчини, яка народилася в українській сім'ї в Німеччині, яка готувалася іммігрувати до Канади. В ті перші роки Лесині думки часто поверталися до батька, до його ролі в її житті. Молода Леся мала достатньо дорослу уяву про Бога, Його волю та місце людини в цьому світі.

ЗІ ЩОДЕННИКА ЛЕСІ БАНДЕРИ

2 жовтня 1960 р.
(коли їй було 13 років)

«Божу волю людина може виконати, до того вона народилася та й жиє; але ніколи людина не може супротивитися Божій волі та й протидіяти їй, щоби воля Божа не була виконана. Це є, властиво, духовний принцип цього світу, добре відомий християнам, підсвідомо в свідомості нехристиян. Божа воля керує цілим світом, кожним народом, кожною поодинокою людиною і кожною спільнотою людей. Така була воля Божа – передчасно закінчити татове життя героїчної смертю, смертю для України. І тому мусить бути воля Божа залишити нас, родину тата, без батька, щоби ми вступили в боротьбу за життя, щоби ми показали нашу спроможність жити, ми три – тата діти. Але чому ж теж якраз маму мусив трапити такий страшний удар? Чи мама не мала їх уже досить в своїм житті?

Цього я не можу казати, це не є ще в моїй силі зрозуміти, хоч ідуть мої думки часто в той напрям. Але я радо вступлю в оцю боротьбу з життям, щоби його побідити».

29 червня 1960 р.

«Нараз знов зійшли мої думки до тата. Я часто мушу про тебе думати, в усім я тебе шукаю, в усім, що гарне, близьке, взагалі всюди я тебе шукаю, твою думку, твоє слово, твою любов, твою силу. Коли я шукаю відповіді на мої запитання, і як я її знайду, то мені так є, так якби ти до мене говорив, ти мені радив, і коли я чую, що та відповідь є правильна, то я знаю, що ти мені її сказав, а через тебе мені її сказав Господь Бог. І тоді я така щаслива, бо знаю, хто мене охороняє, хто дає силу, хто дає віру, і що мені дає ту віру. Тоді я знаю, що так довго, як цей охоронитель є над нами, ніяка кривда не станеться нам».

13 липня 1960 р.

«Нині рано в нас була кінцева Служба Божа, а потім роздали свідоцтва. Я цього року дістала найліпше в клясі, Андрій і Наталка – середні свідоцтва. Цим разом навіть мама досить втішилася, я була така рада, що татове ім'я не сплямила, а навпаки відповідно запрезентувала його. Тоді я була в бібліотеці, а потім ми поїхали на цвинтар. Татова могила вже засаджена. Щойно тоді я собі пригадала, як давно ми вже не були на татовій могилі і як рідко в останніх часах думаю про тата… Тато як би бачив то свідоцтво, то взяв і поцілував би мене, глянув так на мене, що я побачила би, як мене тато любить, і як я тата люблю; погляд, якого ціле моє життя не забуду, і тішився би зі мною, навіть як тато би мав дуже мало часу…»

«…Тепер я знаю, до чого цей денник є. Хоч як часто я пишу тут про таке, що мене злостить, мене болить чи ранить, то це не має такий великий вплив на мої дальші думки. Але як я тут напишу про щось гарне і велике, то це збуджує в мене таке велике почуття вдячності й любові, яке би без того не було таке велике і правдиве, ніж я можу до когось говорити або писати добре і гарно про інших людей».

4 вересня 1960 р.

«…ми зараз почали говорити про актуальну тему, про наш виїзд до Канади. …кілька днів тому ми дістали позволення (дозвіл на імміґрацію – ред.) Маємо їхати в половині жовтня, два дні по річниці смерті тата.

Найдорожчий Тату!

Вже майже рік минув від Твоєї смерті, майже рік часу, це довгий час, здавався, ніби це вічність, в якій жиється тільки теперішнім часом, немає жодної будучности.

Тату, ми жили, ми, діти в родині, щасливим життям, життям без біди і лиха, хіба маленького, невеличкого, ми мали справжню родину, знали це щастя мати батька і маму. Ми мали Тебе як батька. Я мала людину, яку я найбільше в житті любила, переді мною як приклад. Кожного дня Ти мені наново вказував дорогу, керував моїм життям. Тоді я собі того ще не була свідома, хіба часом я те підсвідомо відчула. Я лише знала, що я Тебе страшно любила… Ти більше заповнював моє життя. Ти для мене часто був все, напевно, так само для Андрія і Наталі… знаю, що Ти теж нас всіх однаково любив з цілого серця та з цілої Твоєї душі. Як ти на довший час виїхав, я за Тобою тужила, і чекала часто нетерпеливо на Твій приїзд. Але одно з того залишилося мені найбільше в серці, в пам'яті одну подію я бачу і буду все бачити ще цілком виразно перед очима. Вечір, перед спанням, як я Тобі казала «на добраніч», Ти мене переважно цілував перед спанням в личко. Часом я якось не могла підійти до Тебе, але тоді Ти мене все ще з Твоєю усмішкою прикликав. І все одно, чи Ти мав багато роботи, чи ні, чи Ти був зайнятий, чи ні, Ти все на мене подивився Твоїм батьківським поглядом і усміхався до мене, та й ще переважно заговорив кілька слів. Це було найбільше щастя, яке я дотепер зазнала, і мабуть, я такого щастя вже не зазнаю ніколи, Тату. І то, що Ти вкорінив тим Твоїм поцілунком, Твоїм поглядом на мене, Твоєю усмішкою, то залишиться мені на все. В Твоїм погляді на мене було все, Твоя любов, вся Твоя вдача, Твої клопоти та старання за нас, Твоя втіха нами, Твої бажання й вимоги до нас. Все було в Твоїм погляді та в Твоїй усмішці. Та якщо я щось добре зробила в цей день, я була горда з того і тішилася, що я Тобі зробила утіху. І якщо я зробила щось зле, то я собі все пригадала та й встидалася за те, навіть якщо Ти того не знав, а тоді тим більше, бо це було мені так, якби я Тобі за Твоїми плечима зло вчинила, так як би Ти мені довіряв та й думав про мене якнайкраще, а я Твоє довір'я надуживала та й розчарувала Тебе. Тату, і власне в вечір перед Твоєю трагічною смертю Ти мене знову цілував, глянув на мене, усміхнувся та запитав ще кілька слів. І в цей вечір я так спеціально відчувала те велике щастя, наче б я мала передчуття, що це останній раз в моєму житті я буду відчувати оце щастя. Ти сидів у великій кімнаті, читав газету, говорив і жартував з мамою, і Ти був такий спокійний, веселий та задоволений, і мама теж. Мені тепер є так, якби я тоді від тебе попрощалася, і цей вечір залишився мені незабутнім і найкращим мого дотеперішнього життя. Тату, я довго вже про Тебе не думала, я як тоді лише дуже коротко, бо я мала інше в голові… я довгий час забула про те все, і аж тепер я собі знов освідомила наше положення. Покидати Твою могилу, Тату, місце нашого життя з Тобою, та й залишиться з того тільки спомини та й знимки. Тільки рідко вернутися на Твою могилу, вже не могти бачити місце, де Ти ляг спочити, не могти прийти до тебе, коли хочеться, все лише в думках. Але Ти все одно все з нами будеш, все Ти будеш нам дороговказом, будеш нас вести правильною, прямою дорогою аж до мети. До Твоєї мети, до тої мети, до якої Ти все сягав та й добивався, але якої ти не міг досягнути і якої Ти не міг добитися, не судилося Тобі, призначив Господь Бог інших до того діла. Тобі судилося, Тату, лягти на полі визвольної боротьби Україні. Ти є символом для цілої країни. Ти є символом для українських націоналістів і патріотів. Ти є нашим провідником, Тату, бо я як дуже я Тебе любила, як ти ще жив, але ще більше я люблю Тебе тепер, коли Тебе більше нема біля нас. І Тату, прошу, дай мамі нової охоти та сили до життя. Нехай мама ще бодай трохи полюбить життя та знайде ціль життя і таке щось, щоби мамі заповнило життя».

Тепло її чарівної усмішки ніколи не згасне в наших серцях!

Підготував С. А. БАНДЕРА

ПОДІЯ

ЩОБИ СЛАВА НЕ ПРОПАЛА…

Біля другого нижньовербізького моста, як їхати з Коломиї, того, що через річку Сопівка, відбулося освячення хреста «Воїнам УПА в 70-ту річницю створення».

Задум спорудити на цьому місці, де греко-католицька громада Нижнього Вербіжа освячує воду на Йордан, добротний пам'ятний хрест виник торік, коли через аномально теплу зиму з дощами вперше не вдалося звести льодяний. До його побудови долучилося чимало мешканців Нижнього Вербіжа і чи не всі підприємці, які працюють на території села. Попри його сакральне призначення, вирішили присвятити героям УПА, яких й у селі було чимало.

Після Служби Божої у церкві Різдва Пресвятої Богородиці процесія, в рядах якої можна було бачити голову райдержадміністрації Михайла Негрича, його першого заступника Романа Панчука, сільського голову Марію Карпенюк, директора школи Миколу Максим'юка, голову Коломийської «Просвіти» Василя Глаголюка, рушила до моста через Сопівку. Приєдналися до неї і віряни православної церкви, і мешканці Верхнього Вербіжа.

Чин освячення хреста здійснили єпископ Коломийсько-Чернівецької єпархії Микола Сімкайло, отці Михайло Дзюба (УГКЦ) і Святослав (УПЦ КП), які також помолилися за загиблих вояків УПА.

Владика зазначив, що громада Нижнього Вербіжа зробила гарний подарунок до святого Миколая не лише собі, а й усім християнам. «Дай, Боже, – наголосив він, – щоб такі хрести ставили лише в пам'ять про минуле». Владика Микола також розповів, що в його родині, як з боку матері, так і батька, вуйки воювали в УПА. Один мав псевдо Дунай, інший – Веселий (його розстріляли в Норильську). «І щоб, як сьогодні, громада села з'єдналася заради спільної молитви, – наголосив правлячий архієрей Микола Сімкайло, – так хай з'єднаються і українські Церкви в єдину помісну Церкву». Він також благословив усіх присутніх на подальші славетні звершення.

Хор Коломийської станиці ОУН–УПА під орудою Марії Маївської виконав гімн повстанської армії «Зродились ми великої години», а потім – і свій партизанський марш.

Учасники урочистого віча наголосили, що у боях, у підпіллі, в глибокій конспірації зростала леґенда УПА.

У вересні 1939 року, названого радянською пропаґандою «золотим», у Галичину прийшла радянська влада, а вже у другій половині 1940-го розпочалися репресії. Чимало наших краян, у тому числі й з Нижнього Вербіжа, знайшли свій останній пристанівок у Дем'яновому Лазі. Їх усіх поіменно згадав учитель школи Дмитро Цьомко, а учні декламували тематичні вірші. Згадали і тих, хто загинув у боротьбі з комуністичною владою, і бійців із сотні Орлика, котрі поховані на сільському кладовищі, і тих, хто зазнав репресій уже після війни (36 сімей вивезли із села). І цей хрест, який стоїть попри дорогу, теж – нагадування про них.

Віче-реквієм продовжив Мирослав Симчич, який від імені старшого покоління подякував за сьогоднішнє свято. Слово мав також голова райдержадміністрації.

– Мабуть, на сьогодні – це наразі єдиний такий хрест, присвячений саме 70-річчю створення УПА, – привітала односельців Марія Карпенюк. – Тепер, на Покрову, тут відбуватимуться урочистості, на яких вшановуватимуть вояків ОУН–УПА.

– І цей приклад, який сьогодні показала громада Нижнього Вербіжа, – зазначив Василь Глаголюк, – започатковує фактично цикл заходів, присвячених 70-річчю створення УПА. І жодні суди, жодна влада не можуть позбавити звання героя, яке народ сам присвоїв Степанові Бандері та Романові Шухевичу.

А з нагоди свята Миколая Марія Маївська запропонувала згадати всіх Миколаїв, які воювали в лавах УПА, й привітала всіх живих зі святом їхнього небесного патрона.

Усі присутні разом із хором вояків УПА виконали повстанську пісню «Ой у лузі червона калина». А насамкінець Дмитро Цьомко виконав «Пісню Степану Бандері» авторства Святослава Климчака, яка того дня пролунала вперше.

Олег ПРОСКУРЯКОВ

БУВАЛЬЩИНА

ВОВЧИЙ ІНСТИНКТ

Було це на самих початках 50-их років минулого століття. Визвольна боротьба на Покутті, як і по всій Галичині, згасала, мов той досвітній каганець, що горів цілу ніч… Хлопці-упівці вже не зводили значущих боїв, окрім поодиноких перестрілок, бо радянська влада наступала широким фронтом, не даючи пощади нікому: як нищила криївки, то ґранатами й мінометами, як записувала до колгоспу, то все село, як відправляла на Сибір – то цілими сім'ями і вагонами… Люди по селах принишкли, боячись свавільної розправи як такої, а тим паче – за сказане криве слово проти влади, не зізнавались одне одному, навіть близьким родичам, про свій зв'язок із партизанкою. Та і рештки підпільників вже не заходили до першої-ліпшої хати за допомогою, а відшукували родичів, котрі не могли, хоч би як боялись, відмовити їм…

За таких обставин липневого суботнього вечора на наше подвір'я завітало троє лісових хлопців, котрих привів мамин небіж, а мій набагато старший від мене, первий* брат Мирослав, що мав чин бунчужного, про який ніхто з рідних і не здогадувався.

– Йой, Миросю, бійси Бога! В мене малі діти! – забідкалася мама, котра змушена була давати чи не давати згоду самостійно, бо її захисника, а нашого тата десь не було вдома.

– Тітко, та не побивайтеся так дуже. Ми заночуємо в стодолі та до схід сонця підемо – і вже геть тихо додав: – Якби мали що дати повечеряти, бо хлопці трохи голодні.

…Сяк-так повечерявши там же в стодолі (до хати не заходили з конспіративних міркувань) свіжою кулешею з квасним молоком і помолившись, всі троє поснули на свіжому сіні, як убиті. Варту не виставляли, поклавшись у разі чого на гавкіт пса й удачу та на те, що завтра все-таки неділя й облавники не повинні би прийти, до того ж, як повідомила їм мама, були сьогодні.

Невідомо, що снилося молодим леґіням, але мама тієї ночі, як розповідала пізніше, очей не стулила. Все наслухала, чи не йде хтось. Проте під ранок сон зморив і її. Прокинулась та й мерщій побігла до стодоли подивитись, чи не пішли хлопці. Який же охопив її розпач, коли побачила, що всі троє дружно сплять, посапуючи, хоч бери та в'яжи їх теплих, як курчат…

Робити нічого, на все воля Божа… Згодилася, що мусять перебути до вечора в стодолі, й стали разом з татом збиратись, а заодно і нас, малих, на Службу Божу до церкви. Мама, ніби відчуваючи небезпеку, зиркнула у вікно й обімліла: до воріт наближалися четверо озброєних карабінами й автоматами енкаведистів. Вхопила мене, малолітнього, на руки і прожогом вибігла назустріч непроханим гостям та й зупинилась біля воріт поблизу криниці. Впізнала двох з них. Дерев'яним, від страху, що охопив її, голосом запитала:

– Пощо так рано прийшли? Ви ж не далі як вчора були в мене.

– Ти, мать, нє волнуйся. Вчєра вечєром рєбята пєрєпілісь і сєгодня с утра водічкі хочєтся, – відповів з учорашнього дня знайомий червонопогонник та й сам припав до відра з водою. Двоє інших нетерпляче чекали поки той, очевидно, старший над ними, нап'ється. Четвертий же, мабуть, дуже ретивий служака, попрямував до стодоли, тримаючи автомат напоготові до стрільби, щоб виконати завдання справжнього облавника: перевірити стодолу, чи нема там кого. Та не встиг він ступити і десяти кроків, як старший відірвався від відра і різко його осмикнув:

– Ану пастой, Ваня! Ти куда? Нєчєво туда ходіть! – і лукаво скосив очима в наш з мамою бік.

Енкаведист Ваня зупинився, закинув автомат за спину і, нехотячи, повернувся до свого гурту. Він не розумів, що старший щойно врятував йому і всім решту життя, бо вони всі були на мушках скорострілів наших хлопців, котрі через щілини між дошками стодоли вже обсервували все подвір'я. Пошепки виказали «Отче наш» та бунчужний Мирослав нагадав відчайдухам першу заповідь Декалога українського націоналіста: «Здобудеш Українську Державу, або згинеш в боротьбі за неї».

А тим часом… Тим часом таке миле літнє сонечко виглянуло з-за хмари і ніби кликало до життя. І облавники, якби піддавшись цьому заклику почвалали з подвір'я слідом за своїм старшим, котрий, як досвідчений вовкулака, вчасно відчув, дивлячись на дещо дивну поведінку мами, смертельну небезпеку і відвів свій виводок від неминучої смерті.

Ні жива, ні мертва мама опустила мене з рук на землю і звела їх на грудях у найщирішій молитві до Всевишнього за спасіння, дякуючи Богові і… тому старшому москалеві, котрому вистачило розуму не зав'язувати бій у святу неділю.

Ілля ЗАГРАНОВСЬКИЙ

** Первий (діал.) – двоюрідний.*

ВІЧНЕ

МИ Є. БУЛИ. І БУДЕМ МИ!

Благословенний день і час,
Й Вітчизна наша з нами!
Нехай ідуть до чорта всі
З розпукою й сльозами.

Ми народились не самі
І день благословили, –
Діди-бо знали – будем Ми!
І Меч нам залишили.

Благословен же день і час,
І бурі ці, і зливи,
І мати, що родила нас,
Щоб взяти Меч могли ми.

І сполохи, і все, що є, –
Благословенно тричі!
Прийми життя таким, як є,
Й дивись йому у вічі.

На світі цім розумно все –
І тюрми ці, і ґрати,
І ми, що прибули оце,
Щоб їх поруйнувати.

Клади ж важкий п'ястук на Меч,
Чіпляй через рамено…
Ми народилися якраз!
Ставай плечем до мене.

Ми народилися якраз
І знаєм, чиї діти.
Благословен цей день і час –
Тут є нам що робити.

Клади ж важкий п'ястук на Меч
І не хитайсь в двобої!
Ми будем гордо умирать
І не вмремо з тобою.

Ми є. Були. І будем Ми!
Й Вітчизна наша з нами!
Нехай ідуть до чорта всі
З розпукою й сльозами.

Іван БАГРЯНИЙ

РОЗДУМИ

Зимова пора переважно не викликає захоплення. Вона довга, холодна, темна, тривожна і дуже депресивна. Завмирає життя природи й тягнеться довгий шлейф морозів і вогких відлиг. Довжезні вечори і якісь наче полярні ночі.

Але тільки сліпець не може не бачити розкішного царства Снігової Королеви, коли вона мистецькою десницею справжньої жінки творить білосніжне диво зими, коли легким жестом чарівної палички розвішує на деревах мереживо інею або вдягає їх у лапаті снігові шапки. А навколо – тиша, яку може порушити скрип снігу під ногами. Тиша і замріяно-сонний простір полів, лісів і гір. А головне – зима гарна тим, що ти з надією і мріями очікуєш весни і літа й тобі приємно думати про це, а не так, як улітку, про тривожність і неприкаяну холоднечу зими.

В моїй уяві зима, як середньовіччя історії людства. Його уявна похмурість, закостенілість, рутинність і страховинність, догматизм і мракобісся поруч із надуманим демонізмом, заанґажованістю католицької Церкви, до якої ще не добрався протестантизм, змовницьке візантійство з його лукавством і лицемірством і чомусь – суцільні сутінки. Але поки не вибухнув Ренесанс і потоки світлого гуманізму не дали поживу для подальшого розвитку суспільства.

Так із зимою грудень – це початок середніх віків, але без світла кількох свят, які розбавляють у кращі тони запалу ніч першого місяця зими. Вони як предтеча величних Різдвяних свят, що своїм торжеством осяюють серединний місяць зими.

Різдво Христове, свята Василія Великого і Водохреща – ось Ренесанс зими. Феєрверк святості й особливої літургійності цих днів, розкріпачення із панцини зимових полонів, присутність Святого Духа і його натхненна печать на всьому, що у Божій природі: землі, церквах, людях, лісах і засніжених нивах, вознесіння наших сердець до неба, особлива віра в молитву й освячену йорданську воду, що зцілює у Божий спосіб тіло і душу, причому душа і тіло – як ніколи єдині й прагнуть Бога.

А над усім Ренесансом колядок, щедрівок, маланок, вертепів і засівань – традиція і новаторство.

Січень переживається святково, майже легко, і, на жаль, непомітно, як і життя. Лютий, це вже пізнє середньовіччя і його час пораховано, хоч трохи і не точно.

Ренесанс уже минається і ще кілька його спалахів лише трохи покращують настрій, але й не такий аж пахмурний стан душі, бо цей місяць приречений завершити зимове середньовіччя.

Ще два світлі штрихи Великого Художника – Трьох Святителів і Стрітення дарують святочну радість і благовоління кожному християнину.

Далі зимове середньовіччя починає розминатися у світлому пробудженні весняного Просвітництва – настає нова історія природи. З лиця Господа сходить сувора усмішка Творця і натомість Його добрий, лагідний усміх осяває все довкола. Наступає торжество весни, яка іноді любить погратися в суворе середньовіччя. Але це й не дивно, бо у людській історії кожне століття має середньовіччя. Але не воно робить погоду надовго.

Василь БАБІЙ

ПРЕЗЕНТАЦІЇ

ПРИКОТИЛОСЬ «КОЛЕСО» ДО «НАЗАРЕТУ»

В обласній універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка відбулась презентація видавництва «Колесо», яке автори й видавці вже рік піднімають до висот високого друку й популярності серед молоді. Саме за чудові книжки класиків та сучасних авторів для дітей і потоваришували з працівниками книгарні «Назарет», яку презентував Любомир Стринаглюк та юні читачі – актори і музиканти центру мистецтв школи-ліцею № 23.

Директор видавництва Олена Гижа ознайомила з виданими книгами, поділилась планами на майбутнє, а діти показали «Ляльковий вертеп», який написав Віктор Мартинюк, а розмальовки зробила пані Олена.

Різнобарвне, веселе і радісне розмаїття було представлене гостям бібліотеки, які з захопленням гортали сторінки, вчитуючись у змістовні вірші, оповідки й милувались ілюстраціями, а дехто навіть охоче придбав (а бібліотека – одержала їх у дарунок).

Так, традиційний поділ бібліотек за віковим цензом змінюється, адже дорослі й діти матимуть змогу спілкуватися з книгою і навіть слухати музику, переглядати науково-популярні стрічки, а дітлахи навіть матимуть ігрові кімнати. Перехід до публічних бібліотек – це вимога часу. І свої перші кроки в цьому напрямку вже роблять наші обласні бібліотеки, запозичивши досвід великих книгозбірень Європи, США, Канади.

Любов ЗОРІНА

ДО ПЕРВНІВ

…А МИ Ж ТУЮ ЧЕРВОНУ КАЛИНУ ПІДНІМЕМО…

ПРИЧИНКИ ДО ІСТОРІЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ ПРЕСИ

(Продовження. Поч. у № 51)

1903 року М. Угрин-Безгрішний видав свої юнацькі вірші «Перші проби» під псевдонімом Тарас Вірний і драму з життя гімназистів «Красний примір направив» під псевдонімом Микола Чорнило. 1905 р. побачила світ його збірка поезій «Проби». 1907 р., навчаючись у Тернопільській гімназії, видавав учнівський журнал «Ідея» і зредаґував збірку поезій товариша по гімназії **Івана Данилова (Осадчука)** під назвою «Весняні цвіти». Цього ж року окремою книжкою видав збірку своїх нарисів і оповідань «З життя гімназистів» (перевидана 1928 р.)

За студентських років (зокрема, 1908–1909 рр.), коли студіював на філософському факультеті Львівського університету, Микола Угрин-Безгрішний редаґував літературно-наукові журнали «Бджола» і «Будучність», з якими, до речі, співпрацював, коли навчався на першому курсі, публіцист і літературний критик **М. Євшан-Федюшка,** з яким його згодом поєднала стрілецька доля.

Андрій Баб'юк (Мирослав Ірчан) у своїх спогадах про стрілецьку пресу, написаних за гарячими слідами подій у лютому 1917 року, зазначає, що мова йде про «внутрішню стрілецьку пресу», що стосувалася життя і бойової справи стрільців Леґіону УСС. «Ті видання, – пише він, – се дух і настрій самих стрільців, невимушений гумор у днях недолі, праця дуже часто в невідрадних обставинах, котра має свої цілі та змагання…» Цим виданням «судилося побачити світ у глухих гірських або подільських селах або й на самім фронті, в замкненім від світа крузі молодих січовиків».

Стрілецькі видання у тих складних умовах побуту матеріально-технічної скрути видавалися за дозволом «стрілецької команди» з-під звичайного пера (як це було на початках), пізніше – гектографічним способом. Авторами опублікованих матеріалів були самі стрільці.

Історія стрілецької преси зберегла згадки про такі стрілецькі часописи: «Самохотник», «Бомба», «Вісник Пресової Кватири УСС», «Самопал», «УСУС», «Тифосна одноднівка».

* * *

Перше число «Самохотника», над яким самовіддано працювали Микола Угрин-Безгрішний і Теофіль Мелень, побачило світ 21 липня 1915 р., під час перебування коша УСС у Кам'янці (біля Сколе). Характерно: ця газета, як і подальші, гумористично-сатирична. Писана від руки у кількох примірниках. Лише з третього числа часопис видавався гектографічним способом.

Гумор і сатира стрілецької преси в тих безрадісних бойових умовах звеселяли душу українського стрільця, допомагали йому пережити жахи й негоди війни.

Свої програмні засади «Самохотник» висловлює досить ориґінально: «Се виданнє забезпечене, бо грошевих кар зі сторони прокураторії не боїть ся, бо грошей на войні «Самохотник» не накував, а «лєнунги» (жовнірська виплата. – В. М.) – усі в Мрочка (Мрочко – кошовий каптенармус. – В. М.). Криміналу також ні, бо зі завідателем арешту «Сам» знаєть ся, бо разом воювали. Конфіската для нього також не страшна, бо вона не в силі злизати галицьке чорнило. Абонаменту не приймає і банкроцтва не боїть ся…»

Свого першого пресового стрілецького часопису член пресового гуртка і член Загальної української ради Теофіль Мелень не побачив: 10 червня 1915 р. він був смертельно поранений у Вікторівському лісі й похований у с. Медуха коло Галича – рідному селі Дмитра Вітовського – студентського друга Т. Меленя.

Перше число «Самохотника» цікаве п'ятою сторінкою, зокрема, композицією свого малюнка і тексту: на тлі гірського краєвиду – старий ополченець у задумі, кріс – на плечі, торба – при боці. За ним біжить дівчатко-дитина з плачем і просить: «Хліба, тату!» А поряд – підпис: «Ох, Боже, Боже, коли буде «гляйх»?» (гляйх – мир, спокій – В. М.). Цю композицію доповнює напис: «Не буде ніколи мира! – Підслухана розмова стрільця з ополченцем».

Газета мала успіх серед стрілецтва. Тож через чотири дні побачило світ друге число «Самохотника», а за ним, на новий рік 1917-ий, з'явилося третє число часопису.

У березні-квітні 1916 року «артистична горстка УСС» у польових умовах біля Стрипи видає своє друге пресове «дитя» – гумористично-сатиричний часопис «Бомба», багатий на ілюстрації та за змістом. Кожне число «Бомби» присвячувалося окремому об'єкту чи суб'єкту з життя УСС: старшині, Бойовій управі, Кошеві, обозові тощо. До лютого 1917 року з'явилося три числа часопису.

* * *

…У травні 1916 року в Коші УСС зусиллями і при гармонійній співпраці мистецького гурту членів Пресової Кватири – Миколи Угрин-Безгрішного, Антона Лотоцького і **Юрка Шкрумеляка** було видано нове досить серйозне видання з життя, за словами А. Баб'юка, стрілецької «новітньої Січи» – місячник «Вістник Пресової Кватири УСС», в якому, крім матеріалів зі стрілецького бойового побуту, друкуються літературні твори – поезії, нариси, новели, критичні статті, де під різними псевдонімами й криптонімами друкувалися самі стрільці. Наприклад, у першому числі «Вістника»… Антін Лотоцький виступає під псевдонімом А. Бей, публікує, наслідуючи Тараса Шевченка, свою поезію «Вечір на Вкраїні» під авторською ремаркою «Сміх крізь сльози»:

Садок вишневий коло хати,
Кулі над вишнями летять, –
Не йдуть, співаючи, дівчата,
З плугами плугачі не йдуть,
Вечерять матері не ждуть…

Сім'ї немає коло хати,
Хоч вже й вечірниця встає, –
Дочка вечерять не дає,
Не хоче мати научати! –
Хоч соловейко їй дає…

Не клала мати коло хати
Діток, а смерть поклала всіх, –
Навік заснула й мати їх,
Затихли солов'ї й дівчата,
Та гук ґранатів не затих…

Володимир МОРОЗЮК, член НСПУ

(Закінчення буде)

ЛЮБИ І ЗНАЙ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ…

КАЛЕНДАР ПРОСВІТЯНИНА

Січень

1 СІЧНЯ

Новий рік.

Народився Степан Бандера (1909–1959), головний провідник ОУН.

75 років від дня народження **Василя Лизанчука,** професора, доктора філологічних наук, академіка Академії наук вищої школи, заслуженого журналіста України, уродженця с. Ганнів Коломийського району.

65 років від дня народження **Віктора Басая,** декана факультету Івано-Франківського Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук (2003), професора, академіка Академії наук вищої школи (2006), заслуженого юриста України (2002).

2 СІЧНЯ

120 років від дня народження **Ярослава Пастернака** (1892–1969), археолога, дослідника стародавнього Галича.

60 років від дня народження **Степана Гавриша,** народного депутата України III–IV скликань, доктора юридичних наук, професора Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, академіка Академії правових наук України, заслуженого юриста України, повного кавалера ордена «За заслуги», уродженця с. Олешів Тлумацького району.

45 років з часу **відкриття Івано-Франківського інституту нафти і газу** (тепер – Івано-Франківський національно-технічний університет нафти і газу).

3 СІЧНЯ

145 років від дня народження **Євгенії Бохенської** (1867–1944), української письменниці, приятельки Івана Франка.

70 років від дня народження **Ігоря Іванцева,** українського історика й педагога, професора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

4 СІЧНЯ

175 років від дня народження **Павла Житецького** (1837–1911), українського філолога, автора праць із мовознавства, літературознавства, фольклору.

5 СІЧНЯ

65 років із дня смерті **Ілька Гаврилюка,** учителя-поета,сотенного УГА, уродженця с. Спас Коломийського району.

6 СІЧНЯ

Святий вечір. Пісна кутя. Колядування. Вечір дівочих ворожінь. Який настрій на Святий вечір, таким буде весь рік.

7 СІЧНЯ

Різдво Христове.

75 років від дня народження **Степана Андрійшина,** краєзнавця, художника-оформлювача, уродженця с. Михалків Коломийського району.

70 років від дня народження **Тараса Салиги,** критика, літературознавця, професора, доктора філологічних наук, викладача Львівського національного університету імені Івана Франка, уродженця с. Вікторів Галицького району.

8 СІЧНЯ

Собор Пресвятої Богородиці і св. Йосифа Обручника.

9 СІЧНЯ

Первомученика і архідиякона Стефана.

390 років із дня смерті **Йова Княгиницького,** українського письменника-полеміста, церковно-освітнього діяча, засновника Манявського скиту.

95 років від дня народження **Степана Гумініловича** (1917–1985), композитора, дириґента хорів, старшини Першої Української Дивізії Української Національної Армії, уродженця с. Топорівці Городенківського району.

10 СІЧНЯ

155 років від дня народження **Софрона Недільського** (1857–1917), українського лексикографа, філолога і педагога, члена «Просвіти», першого директора української державної гімназії у Коломиї (1894–1914), уродженця с. Цуцилів тепер Надвірнянського району.

90 років від дня народження **Михайла Гояна,** громадського діяча, науковця і фотокореспондента, відомого в Україні мецената, уродженця с. Іллінці Снятинського району.

11 СІЧНЯ

160 років від дня народження **Павла Брили** (1852–1903), польського літературознавця, голови комітету зі спорудження пам'ятника А. Міцкевичу та директора жіночої семінарії в Станиславові.

100 років тому в Коломиї, у приміщенні теперішнього Музею народного мистецтва Гуцульщини, **з українською публікою зустрівся Іван Франко і прочитав свою поему «Мойсей».**

65 років від дня народження **Романа Демчука,** письменника-гумориста, члена Національної спілки письменників України, уродженця с. Балинці Снятинського району, який живе і працює на Рівненщині.

Підготував Петро АРСЕНИЧ

(Закінчення буде)